

DJELO KOJE
JE NESTALO
PRIJE 30
GODINA

PRONAĐEN DUGO TRAZENI LUSTER IZ OKTOGONA

str. 6
→

RIJEŠEN ZAGREBAČKI MISTERIJ STAR GOTO

PIŠE KORANA SUTLIĆ
 SNIMIO DARKO TOMAŠ

Pronađen je luster iz Oktogona. Onaj veliki, skinut još prilikom obnove uoči Univerzijade, za koji su mnogi vjerovali da je završio na smeću. Do 1986. godine bio je u prolazu Oktogon koji Ilicu povezuje s Cvjetnim trgom, visio je ispod znamenite kupole.

Struka zaštitara spomenika kulture zaključila je tada kako nije prikladan jer kvari dojam. Međutim, mnogim je Zagrepčanima ostao u dragom sjećanju. Svako malo netko bi ga se sjetio i za njega se raspitivao. No, odgovor je uvijek bio isti - izgubio mu se svaki trag jer je prvo završio u nekom skladištu, a potom na smetlištu.

O njegovoj sudbini nedavno smo pisali u Jutarnjem listu objavivši fotografije lustera dok se još nalazio u Oktogonu, što je također bilo teško naći. Ipak, nedugo potom primili smo poziv.

Pronađen je luster, onaj iz Oktogona, o kojem ste se raspitivali - rekao je Silvije Novak, pročelnik Zavoda za zaštitu spomenika kulture.

Jedna se naša kolegica sjetila da je tada, 80-ih godina, pohranjen u tvrtku koja je radila na obnovi Oktogona. Kako je ona i znala nekoga iz tog poduzeća, ispalo je da je luster još u njihovu skladištu u Vrapču - rekao je Silvije Novak.

Trunuo u skladištu

Tim smo tragom krenuli u Vrapče i pronašli pogon građevinskog poduzeća GP Građevinar, sljednika poduzeća koje je prije Univerzijade radilo na obnovi Oktogona i palače muzeja Mimara. Golemi luster je, kako doznajemo, završio kod njih u spremištu jer ga tada pri obnovi više nitko nije želio. Stavljen je u tamošnje skladište, a kako u njemu ima dovoljno mjesta i nije smetao, ondje je trunuo do danas.

Kojih 30 godina poslije pronašli smo ga u kutu ciglenog skladišta prekrivenog prašinom, između tački za prijevoz materijala, vreća s cementom i potpornih željeznih cijevi. Onakv golem, veći od nas, širok i glomazan, iako zaboravljen i oronuo, i dalje djeluje imponantno. Sastoji se od osam krakova. Veliki luster iznutra je drven, a izvana obložen bakrenim limom. Luster je to na dvije razine, odnosno s većim i manjim obrucom. Na osam krakova imao je osam mliječnih staklenih kugla s rasvjetom kojih više nema, ostale su prazne duplje. I u sredini prolaza Oktogon osmerokutna je troetažna

POVIJEST PROLAZA

Najljepši pasaż u centru grada

Oktogon spada u tip pasaža s dva ulaza. Historicistička palača Prve hrvatske štedionice, arhitekta Josipa pl. Vancaša, građena je 1898.-1900. godine. Impozantnu, reprezentativnu i bogato urešenu trokatnicu s podrumima, visokim prizemljem i kupolom koja obuhvaća Ilicu, Preradovićev trg i dio Bogovićeve ulice i ima ukupnu površinu od oko 10.200 kvadrata izgradili su domaći radnici i od domaćega materijala, a zgradu su ugrađene i mnoge tehničke novosti za ono doba. Pri gradnji monumentalne trokatne palače bankari koji su je gradili nisu štedjeli. Sve je na toj kući bilo prvoklasno - podne pločice, ukrasi na vanjskim fasadama, štukature, vitraji, zidovi pasaža, visoke i reprezentativne trgovine unutar i van pasaža, kupola na krovu palače. Zgrada je imala autonomnu električnu centralu snage 32 kW, a motori pokretani plinskom turbinom opskrbljivali su 1350 žarulja snage 16-25 svijeća. Za Oktogon se veže i simpatična legenda o psu Putuvučjaku koji je u vrijeme gradnje Prve hrvatske štedionice dolutao do gradišta i sam ga počeo čuvati. No, stradao je od kradljivaca materijala. Ime Puto dao mu je arhitekt Josip pl. Vancaš. Osim u Zagrebu, prema njegovu projektu napravljeno je nekoliko palača u Sarajevu i Ljubljani. Bio je časn član Družbe "Braća hrvatskog zmaja". ●

Pronađen velebni luster je 1986. nestao iz C

dvorana natkrivena kupolom od vitraja, ispod koje je visio i obasjavao jakim svjetlom.

Rekonstrukcija prolaza

Luster u prolazu Oktogon uklonjen je u sklopu radova koji su se izvodili prema projektnoj dokumentaciji Restoratorskog zavoda Hrvatske. Tada je rekonstruirana rasvjeta prolaza te su uz ulaze u prolaz sa strane Ilice i Preradovićeva trga postavljene replike

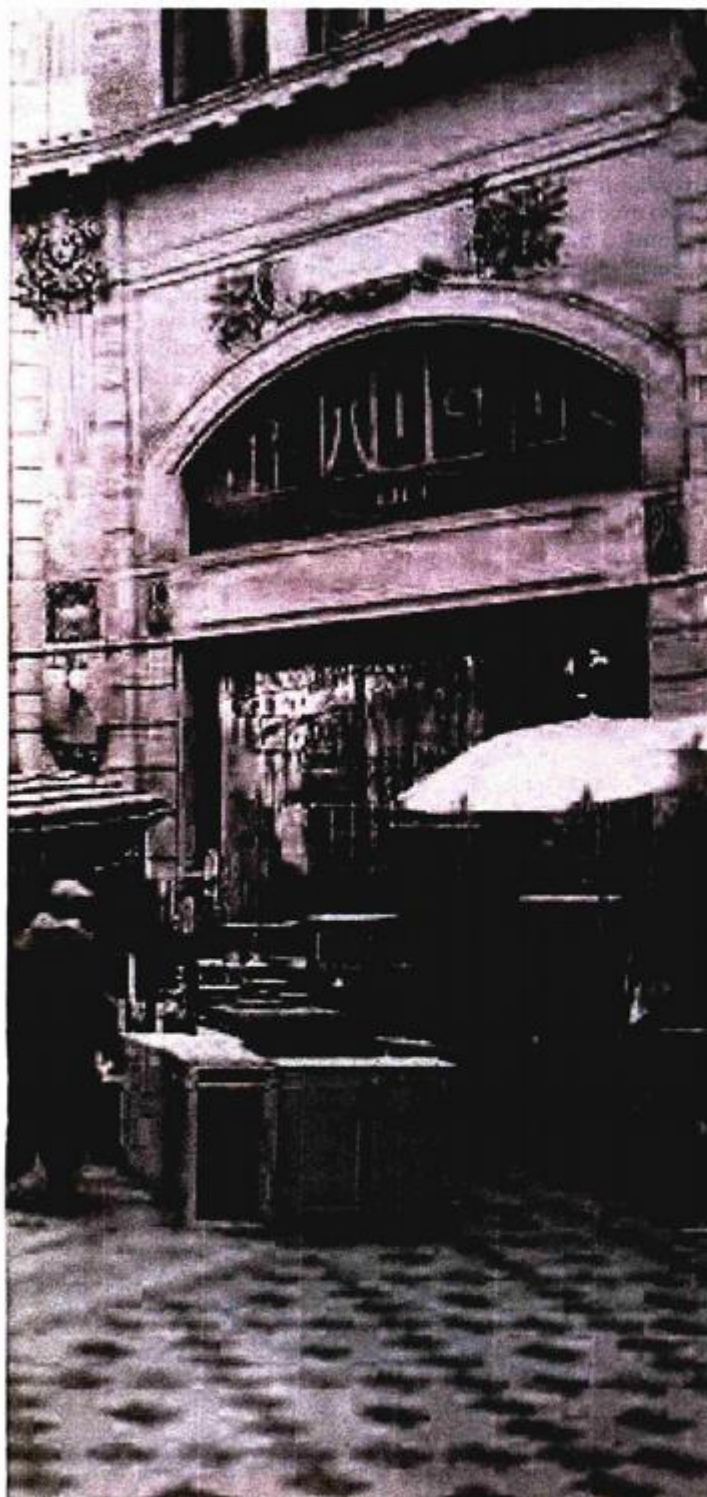
Skinut u vrijeme obnove prije Univerzijade, luster se desetljećima smatralo nestalim. Sada se restaurira a, kako neslužbeno doznajemo, gradonačelnik ga želi vratiti na staru lokaciju

VO TRIDESET GODINA

Luster koji Oktogona

lučnih električnih svjetiljki, tzv. plamenki, sukladno izvornom rješenju, koje su ondje i danas.

Istovremeno je iz središnjeg oktogonalnog dijela prolaza uklonjen zatečeni luster koji je 1971. godine izradila radionica Škole za primijenjenu umjetnost.

- Razlog zašto je tada maknut je bilo to što je ukrašen ranoromaničkim motivima lozice preuzetim s Bašćanske ploče te je bio neprimjeren secesijskom ambijentu Oktogona - objasnio je Silvije Novak, pročelnik zagrebačkog Zavoda za zaštitu spomenika.

- Sada je pronaden i neka se ponovno valorizira - dodao je Novak.

Cijela je zgrada Oktogona izgrađena prema projektu arhitekta Josipa pl. Vancaša, a unutar nje je po uzoru na ondašnje europske gradove izgrađen i Oktogon, prvi zagrebački natkriveni pješački prolaz sa središnjom staklenom kupolom i vitrajima.

Očito je dio struke smatrao da se ovdje ništa novo ne smije dodavati i da je luster "kičast".

No, mnogi Zagrepčani nisu ga zaboravili, pa ni neki povjesničari umjetnosti.

Jedna od osoba koja se

Luster je trunuo u prašnjavom skladištu, među vrećama s cementom i starim cijevima

posebno zalagala za to da se luster vrati, čak je i tada s biskupom Đurom Kokšom pokušala dogovoriti da se eventualno stavi u neku od crkava, bila je povjesničarka umjetnosti Mira Wolf.

- Pokrenulo se nekoliko inicijativa. Jedna od ideja je bila da ga se stavi u Umjetnički paviljon, ali se na kraju ništa nije dogovorilo - prisjetila se Mira Wolf.

Traži se lokacija

Kada smo Miri Wolf javili da je luster pronaden, bila je vrlo iznenađena.

- Ma nemojte mi reći, stvarno nevjerovatno. Pa to je dar s neba - rekla je.

Kako zapravo još nitko ne zna njegovu daljnju sudbinu, Mira Wolf smatra da bi luster, ako ga se na vrati u Oktogon, trebalo pohraniti u neki od depoa muzeja.

Ili ga, možda, postaviti u Školu primijenjene umjetnosti, čiji su ga učenici i napravili 70-ih godina.

Kako neslužbeno doznajemo, povratak lusteru u Oktogon želja je i gradonačelnika Milana Bandića, i to u sklopu obnove samog Oktogona koja je u pripremi.

Navodno i s glasovitog vitraja padaju stakalca. No, postoje i prijedlozi da se u Oktogon ne vrati ovaj luster nego da se napravi replika još starijeg lusteru koji je navodno postojao na samom početku Oktogona. ●